

Prospects and the Crucial Significance of the Dual System of Education in the Context of the Development of Ukraine in the Modern Geopolitical Realities of the Militarization of the State

UDC: 354:37.018

DOI: <https://doi.org/10.15421/152405>

Akimov Andrii¹

Ph.D., Lecturer, <http://orcid.org/0009-0000-0445-7452>, anticor1770@ukr.net

Osyenko Serhii²

Ph.D., Director, <http://orcid.org/0000-0002-6575-2321>, osipenko.sergey26@gmail.com

¹*Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)*

²*The State Educational Institution «Dniprorudnen Professional Lyceum» (Zaporizhzhia, Ukraine)*

Abstract

The relevance. In the conditions of crisis phenomena, in particular, the active phase of hostilities for the preservation of the territorial integrity and sovereignty of Ukraine, the system of obtaining higher education becomes an exceptionally necessary link in the involvement of specialized specialists in the necessary spheres of the state's life. The article examines the influence of military aggression on the educational sphere of public administration in Ukraine. The article examines the main approaches of the state in the formation and implementation of state policy in the specified area. That is why the study of this issue is considered extremely relevant.

The purpose of the article is to determine the main features of the dual system in the conditions of the development of Ukraine in the modern geopolitical realities of the militarization of the state.

Research methods are observation, analysis, synthesis and generalization.

The results. The level of professional competences of future specialists is adversely affected due to the lack of legal regulation of the combination of the educational program and the activities of specialized state bodies. In order to increase the effectiveness of the educational program in the dual form, international experience should be used.

Conclusions. The dual form of obtaining higher education remains extremely relevant and necessary during the training of young specialists in accordance with the spread of the militarization policy of the state. Currently, there are certain shortcomings in the implementation of the specified form of education, in particular: the lack of an appropriate level of motivation of state bodies to implement dual education in the practical part, the low level of educational programs in the part of educational institutions, the low level of material and technical support of such institutions, etc.

Keywords: dual form, education, state administration, militarization policy, geopolitical realities, educational program, specialization, state body, educational institution

Перспективи і вирішальне значення дуальної системи освіти в контексті розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави

Акімов Андрій¹, Осипенко Сергій²

¹*Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна).*

²*Державний навчальний заклад «Дніпрорудненський професійний ліцей» (Запоріжжя, Україна)*

Анотація

Актуальність. В умовах кризових явищ, зокрема й активної фази бойових дій за збереження територіальної цілісності та суверенітету України, система здобуття вищої освіти стає винятково необхідною ланкою у залученні профільних фахівців у необхідні сфери життєдіяльності держави. У статті досліджено вплив військової агресії на освітню сферу державного управління в Україні. У статті досліджено основні підходи держави у формуванні та реалізації державної політики у зазначеній сфері. З погляду практичного залучення здобувачів освіти у діяльність державних органів влади система освіти має забезпечити таких осіб найважливішими аспектами компетенцій під час проходження практики. Здобуття освіти є необхідним чинником у формуванні та розвитку комплексу особистих професійних, інтелектуальних, морально-духовних та фізичних навичок кожної людини. Саме тому дослідження даного питання вбачається вкрай актуальним.

Метою статті є визначення головних особливостей дуальної системи в умовах розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави.

Методами дослідження є спостереження, аналіз, синтез та узагальнення.

Результати. Рівень професійних компетенцій майбутніх фахівців знає негативного впливу внаслідок відсутності правового регулювання діяльності поєднання освітньої програми та діяльності профільних державних органів. Задля підвищення ефективності освітньої програми за дуальною формою слід послуговуватися міжнародним досвідом.

Висновки. Дуальна форма здобуття вищої освіти залишається вкрай актуальною та необхідною під час підготовки молодих фахівців згідно з поширенням мілітаризаційної політики держави. Наразі залишаються певні недоліки у реалізації зазначеної форми здобуття освіти, зокрема це: відсутність належного рівня мотивації державних органів до реалізації дуальної освіти у практичній частині, низький рівень освітніх програм у частині закладів освіти, низький рівень матеріально-технічного забезпечення таких установ тощо.

Ключові слова: дуальна форма, освіта, державне управління, мілітаризаційна політика, геополітичні реалії, освітня програма, спеціалізація, державний орган, освітній заклад

Стаття надійшла / Article arrived: 09.02.2024

Схвалено до друку / Accepted: 31.03.2024

Вступ.

Здобуття освіти є необхідним чинником у формуванні та розвитку комплексу особистих професійних, інтелектуальних, морально-духовних та фізичних навичок кожної людини. Внаслідок активного етапу трансформації розвитку суспільства до інноваційних підходів висхідного значення набуває модернізація системи освіти. Профільним законом передбачається три форми здобуття освіти, серед яких вирізняється дуальна.

Актуальність теми дослідження.

Тенденція сучасних освітніх процесів у дуальній формі має бути зосереджена на національних інтересах України, цінностях суспільства, а також на сучасних викликах до умов ринку праці. Для належного виконання цих завдань передбачається ґрунтовна підготовка здобувачів освіти для конкурентної боротьби на ринку праці, прагнення до постійного розвитку, самоосвіти, підвищення їх загального рівня кваліфікації та обраної спеціалізації.

Постановка проблеми.

Через повномасштабну збройну агресію зі сторони РФ проти нашої держави та реальну загрозу втрати державності для державного управління фундаментального значення набуває збереження національних інтересів держави крізь призму підготовки кваліфікованих фахівців. Проте, через мілітаризаційні процеси в державотворенні застарілий підхід у дуальній освіті стає вкрай неактуальним, що і зумовлює необхідність пропонованого дослідження.

Мета статті – визначити головні особливості дуальної системи в умовах розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави. Задля реалізації зазначеної мети перед дослідженням були поставлені такі завдання: - визначити сучасний стан реалізації дуальної форми здобуття освіти; - проаналізувати основні підходи до формування зазначеної форми здобуття освіти; - проаналізувати міжнародний досвід реалізації дуальної форми здобуття освіти.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій.

Багато вчених присвятили свої праці питанням дослідження загальних підходів до визначення освітніх процесів, зокрема їх правового регулювання. Серед них слід виокремити: І. Бойчевську (2017), що займалася питанням визначення позитивного досвіду діяльності дуальної освіти в Німеччині, Л. Кримчака (2019), що досліджував загальні положення впровадження дуальної освіти в Україні, В. Анненкова (2020), що досліджував аспекти вдосконалення дуальної освіти в Україні, О. Кравченко (2021), ким досліджувалося

питання практичних аспектів реалізації дуальної освіти. Проте, питання значення дуальної системи в умовах розбудови України в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави не досліджувалось, що і робить обрану проблематику актуальною.

Результати дослідження.

Здобуття вищої освіти має докорінне значення у отриманні профільних знань та професійних компетенцій для кожної особи. Освіта є вкрай важливим аспектом у формуванні та розвитку комплексу особистих професійних, інтелектуальних, морально-духовних та фізичних навичок кожної людини. Для України ефективна державна політика у секторі вищої освіти є надзвичайно важливою, належна реалізація якої призводить до соціалізації особи, економічного розвитку держави, розвитку всього суспільства, підвищення професійного розвитку кожної сфери функціонування публічної адміністрації та зростання загального рівня добробуту в державі і соціумі. В умовах кризових явищ, зокрема й активної фази бойових дій за збереження територіальної цілісності та суверенітету України, система здобуття вищої освіти стає необхідною ланкою у залученні профільних фахівців у необхідні сфери життєдіяльності держави. В умовах повномасштабної збройної агресії зі сторони РФ проти України для публічної адміністрації висококваліфіковані кадри стають пріоритетом під час розбудови держави. Обравши вектор розвитку мілітаризаційної політики в Україні, державне управління має створити всі необхідні умови для формування, реалізації та розвитку системи вищої освіти у цьому напрямку. Саме дуальна форма освіти є найкращим варіантом здобуття вищої освіти в сучасних геополітичних реаліях мілітаризаційного формування держави.

Сьогодні система освіти в Україні передбачає декілька форм її здобуття, зокрема згідно з частиною 1 статті 9 Закону України «Про освіту» (2017) це: інституційна, індивідуальна та дуальна. Щодо визначення категорії дуальної освіти, то варто звернутися до легальної дефініції визначеного поняття. Відповідно до частини 10 статті 9 зазначеного Закону, дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору (Бойчевська, 2017).

В умовах трансформації розвитку суспільства згідно з інноваційними підходами вагомим значення набуває модернізація системи освіти.

Тенденція сучасної освіти у дуальній формі має бути зосереджена на національних інтересах України, цінностях суспільства, а також на сучасних викликах до умов ринку праці. Для державного управління в умовах реальної загрози для державності фундаментальне значення має збереження національних інтересів держави (Кримчак, 2019, с. 83-86). Саме тому формування та розвиток нової стратегії підвищення рівня навчального процесу дуальної форми залежить від обраних методів взаємодії публічних органів влади та закладів освіти. Однак, враховуючи специфіку поєднання теоретично-доктринальних та практичних напрямків освітнього процесу форми дуальної освіти, актуальними залишаються особливості науково-технічного рівня навчання, а також актуальні підходи до вибору стратегії у процесі здобуття освіти зі сторони профільних органів державної влади у сфері освіти, на зразок Міністерства освіти і науки України.

З погляду практичного залучення здобувачів освіти у діяльність державних органів влади система освіти має забезпечити таких осіб найважливішими аспектами компетенції під час проходження практики. Ключовими завданнями комбінування системи вищої освіти і діяльності публічних органів влади є такі: практична перевірка теоретичних основ навчання здобувачів освіти під час проходження практичних заходів у профільних суб'єктів обраної спеціалізації; забезпечення належного функціонування кадрів на ринку праці, зокрема поза державною системою управління; підвищення рівня практичної діяльності здобувачів освіти; забезпечення ефективної діяльності таких осіб під час виконання покладених завдань та обов'язків на відповідні органи державної влади; підвищення рівня критичного мислення здобувачів освіти; формування належних умов для розвитку креативних та інноваційних підходів до розв'язку покладених завдань (Дражниця, 2016, с. 19).

На практиці саме дуальна форма освіти має найбільш ефективну систему здобуття необхідних професійних компетенцій для особи, оскільки безпосередньо інтегрує таку особу до робочих аспектів обраної спеціалізації. Освітня практика за останні роки вказує, що належне вирішення практичних аспектів діяльності здобувачів освіти в умовах розбудови держави мілітаризаційного типу недостатньо сформована і не має єдиного підходу до реалізації практичних компетенцій та навичок таких осіб. До того ж недосконалість під час взаємодії профільних органів державної влади із закладами освіти пов'язана з низьким рівнем виконання

покладених завдань та функцій публічних органів (Дуальна освіта, 2018). Це вимагає від сучасної системи освіти інтеграцію інноваційних заходів під час проходження практики в державних органах влади, а саме з урахуванням міжнародного досвіду. Реалізація новітніх заходів у дуальній формі навчання дасть змогу подолати критичні розбіжності між теоретичним полем навчання та практичною підготовкою здобувачів освіти (Про освіту, 2017). До того ж це збільшить кадровий резерв, що повністю відповідає сучасним геополітичним реаліям під час виконання функцій держави, насамперед у секторі оборони та безпеки (Кізілов, 2016, с. 35).

Проте, для системи діяльності закладів освіти залишається актуальною низка завдань, зокрема: оперативна та належна реакція на реальні потреби державного механізму у висококваліфікованих кадрах, а також забезпечення ринку праці в організаціях приватної форми власності. Для реалізації цих завдань передбачається належна підготовка здобувачів освіти до конкурентної боротьби на ринку праці; прагнення до постійного розвитку, самоосвіти; підвищення їх загального рівня кваліфікації та обраної спеціалізації. Забезпечення професійної підготовки здобувачів освіти у секторі безпеки і оборони на основі зазначених механізмів підвищення рівня освіти за дуальною формою варто здійснювати на основі впровадження загальнонаукових підходів дуальної форми, передусім враховуючи національні інтереси держави, тенденції розвитку та функціонування ринку праці, геополітичні реалії безпекового середовища навколо України, здатність держави до відсічі збройної агресії та підтримки правопорядку в держав (Яремко, 2020, с. 89-93).

Згідно з визначеною проблематикою дослідження для розвитку системи дуальної освіти в умовах розбудови України за мілітаризаційним типом та пошуку сучасних запитів державного управління серед здобувачів освіти варто з'ясувати поняття мілітаризація та підстави звернення до такої політики держави. Сучасні безпекові умови в Україні зазнали значної втрати ефективності всієї системи забезпечення національної безпеки та оборони України. Залучення молодих фахівців після отримання освіти за дуальною формою є вагомим значенням для порушення питання про реформування такої системи і створення нових заходів задля підвищення ефективності та розвитку системи національної безпеки. Одним із нових методів підвищення ефективності форми дуальної освіти в умовах розбудови української держави за мілітаризаційним типом є підвищення ролі органів державної влади в

освітньому процесі, що безумовно здійснить позитивний вплив на всю систему забезпечення національної безпеки в Україні (Костюченко, 2027). Процес мілітаризації органів державної влади, що розпочався після 2014 року, надав додаткову можливість відсічі повномасштабній агресії зі сторони РФ вже у 2022 році, тому й впливає на вимоги до освітнього процесу майбутніх фахівців.

Щодо визначення категорії «мілітаризація», то найбільш повне можна знайти лише в доктринальному аспекті, оскільки й нині її не визначено легальним шляхом, з погляду застосування цього методу в органах державної влади для підвищення рівня національної безпеки та ролі на освітній процес за дуальною формою. Під поняттям «мілітаризація» в органах державної влади слід розуміти поширення та розвиток військової культури та законів і дисципліни, зокрема й на цивільні сфери функціональної діяльності держави, економіку, діяльність профільних державних органів у секторі економічної безпеки, політики та соціуму загалом, що безпосередньо спрямовані на забезпечення національної безпеки та зростання оборонно-військового потенціалу держави.

Складним питанням залишається освіта за дуальною формою та її вплив на сучасні процеси мілітаризації профільних безпекових та правоохоронних органів, що також беруть участь у забезпеченні національної безпеки держави. Внаслідок відсутності правового регулювання діяльності поєднання освітньої програми та діяльності профільних державних органів помітний негативний вплив на рівень професійних компетенцій майбутніх фахівців. Крім того через неефективну освітню систему за дуальною формою формується некомпетентність органів державної влади, зосереджується застаріла система аналізу та виявлення реальних загроз національній безпеці України.

Підготовка профільних фахівців, які є надзвичайно важливими для державного управління за дуальною формою здобуття освіти, вимагає формування та реалізації відповідних принципів, серед яких: науковість, що охоплює орієнтацію на теоретично-доктринальні здобутки в процесі освіти, зокрема за дуальною формою; системність, що передбачає безперервність освітнього процесу, включно з підготовкою фахівців до самоосвіти; доступність, а саме вільний доступ кожної особи до освіти, що гарантується Конституцією України; цілеспрямованість, що розуміє під собою обраний вектор ефективного навчання здобувачів освіти; послідовність, тобто поетапне навчання, що взаємоузгоджується між собою

та логічно доповнює попередній етап освітньої програми; адаптивність, що передбачає орієнтацію освітньої програми на підготовку до адаптації майбутнього фахівця до умов ринку праці, зокрема й у державних органах; поєднання теорії з практикою, що видається ключовим принципом дуальної форми освіти та є найважливішим з погляду пристосування здобувача освіти до реальних умов праці.

За допомогою дуальної форми здобуття освіти забезпечується безперервність та послідовність всіх етапів навчання, а також її гнучкість та альтернативність змісту освітніх спеціалізацій до реальних умов діяльності державного управління у відповідній сфері мілітаризаційного типу державотворення. В умовах сьогоденних геополітичних реалій варто застосовувати ці принципи для належної освіти майбутніх фахівців з метою захисту національних інтересів у питанні дотримання територіальної цілісності та суверенітету України, зокрема й здійснювати залучення молодих спеціалістів у міжнародній взаємодії.

В контексті розгляду розвитку дуальної освіти в системі побудови державної політики за мілітаризаційним типом, великого значення набуває професійно-технічна (середня) освіта. Варто визначити дефініцію поняття дуальна освіта в професійно-технічній (середній) освіті. Зокрема, під таким поняттям слід розуміти комплекс теоретично-практичних початкових заходів щодо формування та розвитку професійних здібностей, розширення індивідуальних якостей здобувачів освіти, що організовано у систему навчальних програм з дотриманням послідовності між загальним (теоретичним) і професійним (практичним) навчанням для більш ефективної участі здобувачів у їх професійно-виробничій діяльності.

Для держави, що формує та реалізовує мілітаризаційну політику професійно-технічна (середня) освіта є ключовою ланкою у забезпеченні професійними кадрами ключові промислові вектори управління. До того ж, це додаткова можливість підготовки кваліфікованих робочих кадрів, що реалізують державну політику і стратегію у питаннях виробництва, розвитку виробничих технологій та засобів. Внаслідок цього у профільних структурах виникає реальна можливість для довгострокового планування розвитку індустріальної частини функціонування держави. В умовах воєнного стану та захисту територіальної цілісності та суверенітету, саме ці кадри впливають на нормальну діяльність виробництва, особливо оборонного характеру. Ключовим завданням

дуальної форми у професійно-технічній (середній) освіті є нівелювання розриву між теоретичним періодом навчання і проходженням відповідної практики, що забезпечує підготовку професійних кадрів під час здійснення технічної діяльності держави.

Варто визначити ключові переваги дуальної форми у професійно-технічній (середній) освіті, серед них: дуальна форма нівелює фактичний розрив між теоретичною частиною і практичною діяльністю майбутніх робітників; дуальна форма надає нові можливості щодо підвищення рівня ефективності підготовки робітничих кадрів; дуальна форма сприяє диференційованому професійному розвитку майбутніх фахівців; дуальна форма підвищує рівень мотивації і дисципліни в процесі набуття професійних навичок фахівцями; дуальна форма забезпечує високий рівень соціалізації та адаптації у виробничих умовах майбутніх спеціалістів (Анненков, 2020).

Важливим залишається захід щодо трансформації підходу від обслуговуючого до владно-державного під час формування освітньої програми на визначену державну стратегію у цій сфері, що забезпечить належну роботу всієї держави у роботі з майбутніми фахівцями в публічних органах влади. Варто на безперервній основі підвищувати рівень кваліфікованості профільних суб'єктів, які реалізують державну політику у сфері освіти, та звужувати спеціалізацію обраних освітніх програм (Лисецький, Семенюк, & Павленко, 2020, с.101). Однак, формування лише стратегії змін до дуальної форми навчання в умовах мілітаризаційної політики держави є недостатнім, оскільки це не гарантує її ефективність.

Вагомого значення у сучасній освітньо-кадровій політиці набуває періодична оцінка ефективності такої діяльності. Слід констатувати, що сьогодні немає єдиного підходу до визначення системи оцінювання ефективності освітньої програми. Серед ключових недоліків щодо організації та реалізації дуальної форми здобуття освіти в процесі підготовки майбутніх фахівців відповідно до мілітаризаційного вектору державного управління варто визначити: відсутність належного рівня мотивації державних органів до реалізації дуальної освіти у практичній частині, низький рівень освітніх програм у частині закладів освіти, низький рівень матеріально-технічного забезпечення таких установ тощо.

Одним із основних методів підвищення якості освіти є метод ротації. За таким методом в органах державної влади здійснюється підвищення (або пониження) у посаді відповідної

особи з розширенням (або зменшенням) відповідних службових обов'язків, з певним рівнем збільшення (зменшення) передбачених службових дискреційних прав та підвищенням (зниженням) рівня діяльності при виконанні функцій та завдань. Найбільш ефективним цей захід видається для здобувачів освіти за профільними силовими спеціальностями, які проходять практичну складову дуальної форми здобуття освіти, що значно підвищує рівень їх професійної підготовки для майбутньої роботи (Кравченко, 2021, с. 64-69).

Задля підвищення ефективності освітньої програми за дуальною формою слід використовувати міжнародний досвід. Зокрема, у Німеччині освітній процес майбутніх працівників правоохоронних органів здійснюється у профільних закладах на зразок поліцейської академії, що має вузьке направлення та тісно співпрацює з поліцією Німеччини. Навіть зважаючи на той факт, що освітні програми підготовки майбутніх поліціантів можуть мати певні відмінності, принцип дуальності є спільним для всіх програм та належно здійснюється.

Зокрема, підготовка майбутніх поліціантів міста Гамбург здійснюється за вузькою спеціалізацією портової та кримінальної поліції, і триває від двох до трьох років. Головним завданням такої освітньої програми за дуальною формою є: навчання та розвиток професійних здібностей, активне сприяння розвитку власної кар'єри здобувача освіти, ґрунтовна теоретична підготовка за профільними дисциплінами. До того ж більша частина робочої програми реалізується на практиці, що значно підвищує ефективність дуальної освіти. Вбачається, що така практика має застосовуватись в Україні, оскільки в аспекті розбудови держави за вектором мілітаризаційної політики саме практична підготовка майбутніх фахівців є ключовою.

Висновки.

Насьогоднішній день, дуальна форма здобуття вищої освіти залишається вкрай актуальною та необхідною під час підготовки молодих фахівців згідно з поширенням мілітаризаційної політики держави. Чинне законодавство містить визначення дуальної форми здобуття освіти, насамперед – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, зазвичай на основі договору.

Проте, наразі залишаються певні недоліки у реалізації зазначеної форми здобуття освіти, зокрема це: відсутність належного рівня

мотивації державних органів до реалізації дуальної освіти у практичній частині, низький рівень освітніх програм у частині закладів освіти, низький рівень матеріально-технічного забезпечення таких установ тощо.

Належне вирішення практичних аспектів діяльності здобувачів освіти в умовах розбудови держави мілітаризаційного типу недостатньо сформована і не має єдиного підходу до реалізації практичних компетенцій та навичок таких осіб. За допомогою ефективної реалізації поєднання роботи освітньої системи та діяльності органів державної влади, а також визначеного пріоритету на практичну діяльність здобувачів у відповідних спеціальностях, стає можливою реалізація необхідних заходів для безпеки і

оборони держави, передусім щодо дотримання балансу між національними інтересами держави та процесом підготовки молодих спеціалістів. Важливого значення набуває і міжнародний досвід реалізації дуальної форми здобуття освіти, зокрема варто визначити практичну діяльність підготовки поліціантів у Німеччині, де діють вузькоспеціалізовані установи щодо підготовки кадрів до органів поліції.

Сьогодні ефективність дуальної форми здобуття освіти в Україні має бути докорінно змінена, оскільки сучасні геополітичні реалії безпекового середовища навколо держави не відповідають рівню підготовки майбутніх фахівців, що є значно нижчою за передбачувані очікування.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Анненков, В. П. (2020). *Модернізація змісту освіти в технічному коледжі на засадах дуального підходу*. Київ: Освіта.
- Бойчевська, І. (2017). *Дуальна система Німеччини*. Суми: навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області. Відновлено з <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>
- Дражниця, С. (2016). Дуальне навчання як інтерактивна форма організації навчального процесу. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 12, 10-21.
- Кізілов, Ю. (2016). Напрями вдосконалення проходження державної служби в Україні в умовах її модернізації. *Національний юридический журнал: теорія і практика*, 1, 35-36.
- Костюченко, О. (2017). Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників: досвід упровадження. *Профтехосвіта*, 1(10), 4.
- Кравченко, О. (2021). Дуальна освіта в Україні: від концепції до практики. *Молодий вчений*, 2(90), 64-69.
- Кримчак, Л. Ю. (2019). Система дуальної освіти як умова якісної підготовки конкурентоспроможних професіоналів на ринку праці України. *Інноваційна педагогіка*, 2, 83-86.
- Лисецький, Ю., Семенюк, Ю., & Павленко, Д. (2020). Аналіз чинників, що впливають на систему забезпечення національної безпеки України в умовах гібридної війни. *Вісник воєнної розвідки*, 60, 100-102.
- Дуальна освіта. (2018). *Міністерство освіти і науки України*. Відновлено з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichnaosvita/dualna-osvita>
- Про освіту. № 2145-VIII. (2017). *Закон України*.
- Яремко, Р. (2020). Теоретичний аналіз дуальної системи освіти. *Теорія контрольності та актуальні проблеми сучасної психології, Матеріали наукових читань, присвячених 115-й річниці від дня народження Ярослава Івановича Цурковського – відомого українського вченого-психолога, громадського діяча*. Львів: Наука.

REFERENCES

- About education. No. 2145-VIII. (2017). *Law of Ukraine*.
- Annenkov, V. P. (2020). *Modernization of the content of education in a technical college on the basis of a dual approach*. Kyiv: Education.
- Boychevska, I. (2017). *Germany's dual system*. Sumy: educational and methodological center of vocational and technical education in Sumy region. Retrieved from <https://nmcpto.sumy.ua/wp-content/uploads/2017/04/Дуальна-система-Німеччини.pdf>
- Drazhnytsia, S. (2016). Dual education as an interactive form of organization of the educational process. *Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University «Ukraine»*, 12, 10-21.
- Kizilov, Yu. (2016). Directions for improving public service in Ukraine in the context of its modernization. *National legal journal: theory and practice*, 1, 35-36.
- Kostyuchenko, O. (2017). Dual system of training skilled workers: implementation experience. *Vocational education*, 1(10), 4.
- Kravchenko, O. (2021). Dual education in Ukraine: from concept to practice. *Young scientist*, 2(90), 64-69.
- Krymchak, L. Yu. (2019). The system of dual education as a condition for quality training of competitive professionals in the labor market of Ukraine. *Innovative pedagogy*, 2, 83-86.
- Lysetskyi, Y., Semenyuk, Y., & Pavlenko D. (2020). Analysis of factors affecting the system of ensuring national security of Ukraine in the conditions of a hybrid war. *Bulletin of Military Intelligence*, 60, 100-102.
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). *Dual education*. Kyiv: Ministry of Education and Science of Ukraine. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichnaosvita/dualna-osvita>
- Yaremko, R. (2020). Theoretical analysis of the dual system of education. *The theory of controllability and current problems of modern psychology, Materials of scientific readings dedicated to the 115th anniversary of the birth of Yaroslav Ivanovich Tsurkovsky - a famous Ukrainian scientist-psychologist, public figure*. Lviv: Nauka.